

สังเขปประวัติ

หลวงปู่ดุลย์ อตุโล นับเป็นศิษย์อาวุโสรุ่นแรกสุดของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต พระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายอรัญญวาสีในยุคปัจจุบัน

พระเถระที่เป็นสหธรรมิก และมีอายุรุ่นเดียวกันกับหลวงปู่ดุลย์ ได้แก่ หลวงปู่สิงห์ ขนดะยาโคโม วัดป่าสาลวัน จ. นครราชสีมา และหลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล จ.หนองบัวลำภู

ด้วยความปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของหลวงปู่ดุลย์ ท่านจึงมีศิษย์สำคัญๆหลายองค์ ศิษย์รุ่นแรกๆก็มี หลวงปู่ฝั้น อาจาโร วัดป่าอุดมสมพร จ. สกลนคร หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ วัดพานิโครธาราม จ. อุตรธานี หลวงปู่สาม อภิภูจน วัดป่าไทรวิเวก จ. สุรินทร์ และพระเทพสุภาจารย์ (หลวงปู่โชติ คุณสมฺปนฺโน) วัดวชิราลงกรณ์ อ. ปากช่อง จ. นครราชสีมา

สำหรับศิษย์อาวุโสของหลวงปู่ดุลย์ ได้แก่ พระวิสุทธิธรรมรังสี (หลวงพ่อเปลี่ยน โสภา) วัดป่าโยธาประสิทธิ์ จ. สุรินทร์ พระชินวงศาจารย์ วัดกระดังทอง จ. บุรีรัมย์ หลวงพ่อสุข วัจน์ สุวโจ วัดถ้ำศรีแก้ว จ. สกลนคร และพระราชวรมุนี วัดบูรพาราม จ. สุรินทร์ เป็นต้น

หลวงปู่ดุลย์ อตุโล เป็นพระอริยเจ้าที่มีคุณธรรมล้ำลึก ท่านเน้นการปฏิบัติภาวนามากกว่าการเทศนาสั่งสอนสำหรับพระสงฆ์และญาติโยมที่เข้าไปกราบนมัสการและขอพึ่งธรรมะ หลวงปู่มักจะให้ธรรมะสั้นๆ แต่มีความล้ำลึกสูงชั้นเสมอ ท่านจะเทศน์เรื่องจิตเพียงอย่างเดียว โดยจะย้าให้เราพิจารณาจิตในจิตอยู่เสมอ

หลวงปู่ดุลย์ อตุโล เกิดปีชวด วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๔๓๑ ที่บ้านปราสาท ต. เจริญ อ. เมือง จ. สุรินทร์ ท่านเกิดในตระกูล "เกษมสินธุ์" เป็นบุตรคนหัวปี ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด ๔ คน

เมื่ออายุ ๒๒ ปี หลวงปู่ได้อุปสมบทที่วัดจุมพลสุทธาวาส อ. เมือง จ. สุรินทร์ โดยมีท่านพระครูวิมลศีลพรต (ทอง) เป็นพระอุปัชฌาย์ ในพรรษาที่ ๖ หลวงปู่ได้เดินทางด้วยเท้าไปจังหวัดอุบลราชธานี พำนักอยู่ที่วัดสุทัศนาราม เพื่อเรียนปริยัติธรรม สอบได้นักธรรมชั้นตรี แล้วเรียนบาลีไวยากรณ์ต่อถึงแปลมูลกัจจายน์ได้

หลวงปู่ได้รู้จักขอบพบกับหลวงปู่สิงห์ ขนดะยาโคโม ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักกันดีในนามของแม่ทัพใหญ่แห่งกองทัพธรรม ในสายของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าทำการเผยแผ่ธรรมะในสายพุทธโศ จนแพร่หลายมาตราบเท่าทุกวันนี้

ในปีที่ ๒ ที่หลวงปู่ไปพำนักอยู่ใน จ. อุบลราชธานีนั้น หลวงปู่มั่นได้รู้ดังค์มาพำนักอยู่

ณ วัดบูรพา ในเมืองอุบลราชธานี หลวงปู่ดุลย์ และหลวงปู่สิงห์ สองสหายผู้ไคร้ธรรม ได้ไปกราบนมัสการและฟังธรรมของพระอาจารย์ใหญ่ เกิดความอัศจรรย์ใจและศรัทธาเป็นที่ยิ่งจึงตัดสินใจเลิกละการเรียนด้านปริยัติธรรม แล้วออกธุดงค์ตามหลวงปู่ต่อไป นับเป็นศิษย์หลวงปู่ในสมัยแรก และได้ร่วมเดินธุดงค์ตามหลวงปู่ไปในที่ต่างๆอยู่นานปี

หลวงปู่ดุลย์เที่ยวธุดงค์หาความวิเวกตามป่าเขานานถึง ๑๙ ปี จึงได้รับคำสั่งจากผู้บัญชาการคณะสงฆ์ให้หลวงปู่เดินทางไปประจำอยู่จังหวัดสุรินทร์ เพื่อจัดการศึกษาด้านปริยัติธรรม และเผยแผ่ข้อปฏิบัติทางกัมมัฏฐานไปด้วยกัน หลวงปู่จึงได้ไปพำนักอยู่ประจำที่ที่วัดบูรพาราม อ. เมือง จ. สุรินทร์ มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ จวบจนบั้นปลายชีวิตของท่าน

นับตั้งแต่บัดนั้นมา แสงแห่งรัศมีของพระธรรม ทั้งทางปริยัติและทางปฏิบัติ ก็เริ่มฉายแสงรุ่งเรืองตลอดมาโดยหลวงปู่รับภาระทั้งฝ่ายคันถธุระ และวิปัสสนาธุระ บริหารงานพระศาสนาอย่างเต็มกำลังสามารถ ในปฏิปทาส่วนตัวของท่านนั้นไม่เคยละทิ้งกิจธุระ บำเพ็ญเพียรทางใจอย่างสม่ำเสมอตลอดมา พร้อมทั้งอบรมทางสมาธิภาวนาแก่ผู้สนใจปฏิบัติทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ด้วยเหตุที่หลวงปู่มีเมตตาธรรมสูง จึงช่วยสงเคราะห์บุคคลทั่วไปได้อย่างกว้างขวางโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ

หลวงปู่มีสุขภาพอนามัยดีเป็นเยี่ยม แข็งแรง ว่องไว ผิวพรรณผ่องใส มีเมตตาเป็นอารมณ์ สงบเสงี่ยม เยือกเย็นทำให้ผู้ใกล้ชิด และผู้ได้กราบไหว้ เกิดความเคารพเลื่อมใสศรัทธาอย่างสนิทใจ

หลวงปู่ดุลย์ อตุโล พระอริยเจ้าผู้ประเสริฐ ได้ละเสียซึ่งสังขารเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ สิริรวมอายุได้ ๙๖ ปี กับ ๒๖ วัน พระธาตุของท่านได้เก็บรักษาไว้ให้สาธุชนได้สักการะที่พิพิธภัณฑสถานกัมมัฏฐาน ในบริเวณวัดบูรพาราม อ. เมือง จ. สุรินทร์